

Юрій БЕРЕЗОВСЬКИЙ

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ ТЕКСТИЛЬНІ ТОВАРИ НА ОСНОВІ ЛЛЯНИХ ВОЛОКОН

Розглянуто питання виробництва, підвищення якості та конкурентоспроможності екологічно безпечної лляної продукції. Опрацьовано теоретичні питання напрямів створення товарів із новими властивостями та нових конструкцій. Проаналізовано використання властивостей льону в нових товарах.

Ключові слова: льон, екологізація, ектовари, товарні ринки.

***Березовский Ю. Экологически безопасные текстильные товары на основе льняных волокон.** Рассмотрен вопрос производства, повышения качества и конкурентоспособности экологически безопасной льняной продукции. Обработаны теоретические вопросы направленный создания товаров с новыми свойствами и новых конструкций. Проанализировано использование свойств льна в новых товарах.*

Ключевые слова: лен, экологизация, экотовары, товарные рынки.

Постановка проблеми. На початку 90-х років минулого століття Україні в управління перейшла досить розвинена економічна система із сильним промисловим комплексом, задовільним державним

© Юрій Березовський, 2013

бюджетом і певним рівнем ВВП, яка потребувала активного реформування. Невдалі спроби таких реформ були обумовлені невизначеністю теоретичної бази як основи практичних рішень і дій в країні.

Найбільш гострими є проблеми регулювання та формування товарних ринків, зокрема екологічно безпечних товарів. Постає тенденція поступового зростання попиту на екотовари. У розвинених країнах при виборі стратегії розвитку соціо-еколого-економічної системи перевага надається концепції, яка ґрунтується на забезпеченні прийняття певного рівня безпеки для населення та природного середовища [1].

Широке застосування в одязі хімічних матеріалів негативно вплинуло на здоров'я людей, що спричинило стійкий інтерес до натуральної текстильної продукції та призвело до збільшення потреби в текстильних виробках із натуральних волокон у середньому в 3.5 рази [2]. Питанням розвитку ринку текстильних товарів на основі лляних волокон займався багато науковців. Зокрема, С. Дудукова, Т. Кузьміна розглядали питання відродження льонарства, сфер застосування та конкурентоспроможності виробів із льону [3–4]. Автори робіт [2–13] вказують на те, що в кінці ХХ на початку ХХІ ст. спостерігається розвиток технологій стосовно екологізації текстильного виробництва, розширення асортименту екологічно безпечних текстильних товарів, зокрема льоновмісних.

Таким чином, в Україні при існуючому досить значному попиті на екологічно чисту продукцію реально назріла необхідність вирішення питань щодо формування та розвитку сектора ринку екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляних волокон, вибору відповідних методів і стратегічних альтернатив його регулювання.

Метою статті є розгляд питань виробництва, підвищення якості та конкурентоспроможності екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляних волокон.

Матеріали та методи. Об'єкт дослідження – сектор ринку текстильних товарів на основі лляних волокон. Застосовано методи теоретичного узагальнення та порівняння, аналізу й синтезу, використано інформаційні матеріали відомих науковців та інтернет-ресурсу щодо можливості застосування особливих властивостей льону в процесі інноваційних розробок, проектування, створення та поширення екологічно безпечних товарів, здійснення екологічних програм.

Результати дослідження. Накопичений досвід ринкових трансформацій економіки різних країн світу дає підставу зробити висновок про те, що в економічній теорії не може існувати апріорних "проривів", які здійснюються незалежно від практики господарського розвитку. Теоретичні конструкції виникають саме на основі потреб практики й тісно пов'язані із загальним фоном розвитку суспільства, різною комбінацією цінностей та інтересів у суспільстві. Зміна співвідношення економічних інтересів приводить як до змін у функціональній діяльності держави, так і до подальшого реформування ринку товарів.

Сучасна модель українського управління товарними ринками характеризується перекосом нагромадження первинного капіталу; неналежним зацікавленням держави в поживленні економіки; незначним інтересом торгівлі до товарів національного виробництва та переважанню в роздрібних мережах товарів імпортного походження; відсутністю хоча б індикативного планування, яке досить широко поширене в багатьох розвинених країнах; збільшенням обсягів продажу товарів із штучних і синтетичних матеріалів.

За останні десятиліття в Україні скоротилися обсяги інвестицій природоохоронного призначення, зменшилося фінансування ресурсозберігаючих інноваційних розробок, проектування, створення та поширення екологічно безпечних товарів, здійснення екологічних програм [14]. Невтішна екологічна ситуація в Україні особливо ускладнюється тим, що в останні роки частка екоресурсних платежів у доходах зведеного бюджету зменшилася в 1.5 раза, а загальні витрати на охорону навколишнього природного середовища на 1000 грн ВВП зменшилися з 21.6 до 18.6 грн [15].

Ігнорування екологічного чинника ускладнює процедуру ухвалення ефективних економічних і соціальних рішень. На сьогодні для визначення пріоритетів в області екологічної політики на регіональному рівні необхідно використовувати показники, що характеризують взаємодію природної, економічної та соціальної підсистем. Екологізація виробничої діяльності та створення нового асортименту екологічно безпечних товарів є важливою складовою екологізації економічних процесів у цілому. Особливе значення для вирішення проблем екологізації товарів може відігравати лляний матеріал.

Волокна льону мають дуже важливі гігієнічні та лікувальні властивості. Вироби з льону не деформуються, мають високу зносостійкість, велику повітро- та теплопровідність, гігроскопічність і неповторний блиск. Оскільки тканини зі значним вмістом лляного волокна сприяють терморегуляції тіла у спеку, людина, вдягнена в костюм із лляної тканини, пітніє у спеку в 1,5 раза менше, ніж в одязі з бавовняної тканини, та вдвічі менше, ніж в одязі з віскози [3; 4].

Структура асортименту лляних тканин на вітчизняному та зарубіжному ринках значно відрізняється. У західноєвропейській структурі споживання лляних тканин на одягово-білизняний асортимент припадає 60–75 % їх виробництва, зокрема на трикотажні полотна – 14–45 %. У той час як на вітчизняному ринку частка лляних тканин становить майже 7 %, а 64 % виготовленої в Україні льонопродукції – це технічні й тарні тканини. На європейському ринку потреба в льоноволокні становить 120 тис. т на рік і має тенденцію до зростання. У тих самих обсягах оцінюється попит американського ринку. На сьогодні потреба в лляному волокні задовольняється на 70–80 % [5].

Нині льоносіючі країни збільшують посіви та обсяги виробництва льону. Китай за останні роки збільшив обсяги виробництва льону

майже в 1.5 раза [16]. Згідно з прогнозами експертів, до 2015 року 78 % одягу, який виробляється в світі, буде зшито з лляної тканини [3].

Маркетингові дослідження, проведені на основі оглядів міжнародних виставок моди, тканин і трикотажу (*Premier-Vision, Paris, Moda-In, Milan*), свідчать, що лляні тканини, льоновомісні полотна та вироби з них є лідерами не тільки на сьогоднішньому ринку, а й будуть такими в майбутньому [17].

Ретроспективний аналіз розвитку льонарства вказує на те, що за останні 15–17 років деструктивні процеси в галузях призвели не тільки до втрати зовнішнього ринку волокна, а й до повної зупинки вітчизняних льонокомбінатів [18]. Негативні тенденції у виробництві льону простежуються на підприємствах переробної промисловості. Внутрішній ринок тканин на 50–60 % формується за рахунок імпорту, в той час коли Житомирський та Рівненський льонокомбінати не працюють.

Льон на сучасному етапі розвитку переробної промисловості як практично безвідходна культура є інвестиційно привабливим. Упровадження інноваційних технологій переробки льону в продукцію з новими властивостями може значно розширити сферу його використання та підвищити привабливість галузі [3; 18].

В умовах насиченого споживчого ринку провідну роль починають відігравати не масовий, а індивідуальний попит. Його домінантність серед споживчих переваг приводить до значного зростання прибутковості інноваційної сфери. Проблема "новаторів" полягає в тому, що принципово нових потреб у покупця не залишилося. Нові пропозиції включаються до вторинної конкуренції з товарами, які вже існують на ринку. Таке твердження є актуальним з огляду на новітні напрямки розвитку технологій вирощування натуральної сировини з наперед заданими властивостями при симбіозі текстильних, біо-, нано-, IT-технологій тощо. Індивідуалізований попит на екологічно чисту продукцію може перетворитися у феномен ринку, що надасть потужний поштовх для отримання соціально-економічного ефекту.

Ринок "зелених" товарів, яким також є ринок екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляного волокна, в нашій країні формується поступово. Цьому також сприяє обрання Україною курсу до зближення з Європейським Союзом. Для стимулювання розвитку ринку екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляного волокна державі бажано проводити політику підтримки виробника "зеленої" продукції.

На сьогодні в Україні існує мало суб'єктів господарської діяльності, що займаються організацією виробництва екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляної сировини. Для покращення їх діяльності необхідно стимулювати технічну реконструкцію виробництва, оновити нормативно-правову основу виробництва екопродукції та гармонізувати її відносно світових стандартів.

Правильність розвитку концепції формування екологічно безпечної продукції на основі лляних і льономістких матеріалів свідчить той факт, що в багатьох економічно розвинених країнах вже створені та успішно функціонують спеціалізовані компанії, які виробляють екологічно безпечні та конкурентоспроможні товари. Таким шляхом розвитку підприємництва необхідно прямувати Україні, яка на відміну від інших країн, володіє великими запасами рослинної технічної сировини, проте, на жаль, використовує її дуже обмежено.

Оскільки товарний ринок формується навколо конкретного товару, то ринок екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляних волокон проходить стадію становлення в нашій країні, а учасники (суб'єкти) цього ринку тільки формують процеси створення такого товару, його просування по всьому ланцюжку, включаючи виробництво, реалізацію, споживання та утилізацію.

Для прискорення процесів формування, розвитку та розширення ринку екологічно безпечних текстильних товарів на основі лляних волокон необхідно:

- застосовувати новітні технології переробки, транспортування та зберігання;
- спростувати штучні адміністративні бар'єри;
- сприяти ширшому розвитку механізмів конкуренції;
- впроваджувати найбільш прогресивні теоретичні здобутки з напрямків розробки нових способів модифікації лляного волокна, створення композитних матеріалів на виробництві продукції тощо.

Висновки. Використання лляної сировини в процесі проектування, створення та поширення екологічно чистих безпечних товарів надасть можливість гарантувати розширення і екологізацію асортименту текстильної продукції, екологізацію технологічних процесів її виробництва та ефективне використання відновлюваних ресурсів. Льоно-сировина може стати одним із головних факторів успішного формування вітчизняного ринку екотекстилю та популяризації еко-брендингу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кліменко О. В.* Еколого-економічні аспекти екологізації інвестиційної діяльності у контексті сталого розвитку — Режим доступу : www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/7902/1/492.doc.
2. *Салимова Г.* Тенденции мирового текстиля. — Режим доступа : http://www.gazetabirja.uz/index.php?option=com_content&task=view&id=23491&Itemid=1.
3. *Дудукова С. В.* Льон-довгунець: потенційні можливості та сфера застосування / С. В. Дудукова, І. В. Овсянко, Ю. В. Мохер // Нові наукові дослідження у льонарстві та коноплярстві України : зб. наук. пр. — Суми : Мрія-1, 2006. — С. 105—115.
4. *Кузьміна Т. О.* Формування конкурентоспроможного асортименту льоно-вмісних виробів / Т. О. Кузьміна // Шляхи відродження галузей льонарства і

- коноплярства та підвищення ефективності їх наукового забезпечення : зб. наук. пр.; міжнар. наук.-прак. конф., Глухів, 8—10 лют. 2011 р. — Суми : ТД "Папірус", 2012. — С. 161—167.
5. *Сазонов Ю. М.* Стратегія і структура: економічний стан потенціалу сировинного комплексу текстильної промисловості України / Ю. М. Сафонов // Ефективна економіка. — Режим доступу : <http://www.economy.наука.com.ua/?op=1&z=472>.
 6. *Березненко М. П.* Створення нових видів змішаної пряжі з використанням ультратонких синтетичних волокон / М. П. Березненко, М. В. Цебренко, Н. М. Резанова // Вісн. технол. ун-ту Поділля. — 2000. — № 6. — С. 91—93.
 7. *Живетин В. В.* Лен и его комплексное использование / В. В. Живетин, Л. Н. Гинзбург, О. М. Ольшанская. — М. : Информ-Знание, 2002. — 400 с.
 8. *Фомченкова Л. И.* Рынок льняных тканей и льноволокна / Л. И. Фомченкова // Текстильная пром-сть. — 2003. — № 3. — С. 85—87.
 9. *Галашина В. Н.* Технологическая схема изготовления медицинской ваты из короткого льноволокна / В. Н. Галашина, А. П. Морыганов, А. Р. Данилов // Текстильная пром-сть. — 2007. — № 4. — С. 14—17.
 10. *Несторенко Л. В.* Сучасні тенденції розвитку лляної галузі / Л. В. Несторенко // Проблемы легкой и текстильной пром-сти Украины. — 2004. — № 1. — С. 121—123.
 11. *Голобородько П. А.* Льонарство та коноплярство: проблеми і перспективи / П. А. Голобородько, В. П. Ситник, В. Г. Баранник // Селекція, технологія виробництва та первинної переробки льону і конопель. — Глухів : Інститут лубяних культур УААН, 2000. — С. 3—15.
 12. *Кричевский Г. Е.* Диверсификация мирового производства текстиля: усиление роли технического, защитного, специального, многофункционального, "умного" текстиля / Г. Е. Кричевский // Текстильная пром-сть. — 2007. — № 9. — С. 34—39.
 13. *Глубиш П. А.* Високотехнологічні, конкурентоспроможні і екологічно-орієтовані волокнисті матеріали і вироби з них / [П. А. Глубиш, В. М. Ірклей, Ю. Я. Клейнер та ін.]. — К. : Арістей, 2007. — 264 с.
 14. *Ильяшенко С. Н.* Инновационное развитие субъектов хозяйственной деятельности // Механізм регулювання економіки, економіка природо-користування та організація виробництва. Вип. 1. — Суми: Вид-во СумДУ, 2000. — С. 110—116.
 15. *Синякевич І. М.* Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети // Економіка України. — 2004. — № 1. — С. 57—63.
 16. *Кузьміна Т. О.* Якість і стандартизація модифікованих волокон : монографія / Т. О. Кузьміна, Л. А. Чурсіна, Г. А. Тіхосова ; під ред. Л. А. Чурсіної. — Херсон : Олді-плюс, 2009. — 416 с.
 17. *Реймерс Н. Ф.* Экология: Теория, законы, правила, принципы и гипотезы / Н. Ф. Реймерс. — М. : Россия молодая, 1994. — 365 с.
 18. *Кабанець В. М.* Сучасний стан галузей льонарства й коноплярства України / В. М. Кабанець // Проблеми і перспективи розвитку галузей льонарства та коноплярства : зб. наук. пр.; міжнар. наук.-прак. конф., Глухів, 10—12 лют. 2009 р. — Суми : ТД "Папірус", 2011. — С. 10—15.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2013.

Berezovsky Y. Ecologically safe textile products on the base of flax fibres.

Background. Theoretical aspects of eco-branding of flax and flax-containing commodities from the standpoint of using properties of flax raw material are considered. The questions of the new directions of the creating ecologically safe commodities with a new properties and new construction are processed.

Material and methods. In the process of research the methods of theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis are used. The critical analysis of recommendations on increase of the level of ecological commodity production was carried out. The principles of formation of markets of ecological safe non-food goods based on flax material were offered.

Results. The principles of product assortment based on flax-type materials should be used for the sustainable development of market an ecologically safe products, increase of its competitiveness. The questions issue of finding ways of improving the quality and expansion of the assortment of high quality flax and flax-type textiles of different methods of treatment are considered. Theoretical issues of more efficient using of existing in the country flax materials have been explored.

Researches of the perspective directions to greening of production technologies and assortment of textile materials allows to give an assessment to development of a national segment of the market of ecologically safe goods.

Conclusion. The use of flax fibre in developing, creating and distributing ecologically safe products will enable to guarantee expansion and ecologization of textile products assortment, ecologization of its production technological process and efficient usage of renewable resources. Flax raw material can become one of the key factors of successful formation of domestic market of eco textile and popularization of eco-branding in Ukraine.

Key words: flax, ecologization, eco-products, commodity markets.

REFERENCES

1. *Klimenko O. V.* Ekologo-ekonomichni aspekty ekologizacii' investycijnoi' dijal'nosti u konteksti stalogo rozvytku — Rezhym dostupu : www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/7902/1/492.doc.
2. *Salimova G.* Tendencii mirovogo tekstilja. — Rezhim dostupa : http://www.gazetabirja.uz/index.php?option=com_content&task=view&id=23491&Itemid=1
3. *Dudukova S. V.* L'on-dovgunec': potencionni mozhlyvosti ta sfera zastosuvannja / S. V. Dudukova, I. V. Ovsjanko, Ju. V. Moher // Novi naukovi doslidzhennja u l'onarstvi ta konopljarstvi Ukrai'ny : zb. nauk. pr. — Sumy : Mrija-1, 2006. — S. 105—115.
4. *Kuz'mina T. O.* Formuvannja konkurentospromozhnogo asortymentu l'onovmisnyh vyrobiv / T. O. Kuz'mina // Shljahy vidrodzhennja galuzej l'onarstva i konopljarstva ta pidvyshhennja efektyvnosti i'h naukovogo zabezpechennja : zb. nauk. pr.; mizhnar. nauk.-prak. konf., Gluhiv, 8—10 ljut. 2011 r. — Sumy : TD "Papirus", 2012. — S. 161—167.
5. *Sazonov Ju. M.* Strategija i struktura: ekonomichnyj stan potencialu syrovynnogo kompleksu tekstyl'noi' promyslovosti Ukrai'ny / Ju. M. Safonov // Efektyvna ekonomika. — Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=472>.
6. *Bereznenko M. P.* Stvorennya novyh vydiv zmishanoi' prjazhi z vykorystannjam ul'tratonkyh syntetychnyh volokon / M. P. Bereznenko, M. V. Cebrenko, N. M. Rezanova // Visn. tehnol. un-tu Podillja. — 2000. — № 6. — S. 91—93.
7. *Zhivetin V. V.* Len i ego kompleksnoe ispol'zovanie / V. V. Zhivetin, L. N. Ginzburg, O. M. Ol'shanskaja. — M. : Inform-Znanie, 2002. — 400 s.

8. *Fomchenkova L. I.* Rynok l'njanyh tkanej i l'novolokna / L. I. Fomchenkova // Tekstil'naja prom-st'. — 2003. — № 3. — S. 85—87.
9. *Galashina V. N.* Tehnologicheskaja shema izgotovlenija medicinskoj vaty iz korotkogo l'novolokna / V. N. Galashina, A. P. Moryganov, A. R. Danilov // Tekstil'naja prom-st'. — 2007. — № 4. — S. 14—17.
10. *Nestorenko L. V.* Suchasni tendencii' rozvytku l'janoi' galuzi / L. V. Nesterenko // Problemy legkoj y tekstyl'noj prom-sty Ukrainy. — 2004. — № 1. — S. 121—123.
11. *Goloborod'ko P. A.* L'onarstvo ta konopljarstvo: problemy i perspektyvy / P. A. Goloborod'ko, V. P. Sytnyk, V. G. Barannyk // Selekcija, tehnologija vyrobnyctva ta pervynnoi' pererobky l'onu i konopel'. — Gluhiv : Instytut ljubjanyh kul'tur UAAN, 2000. — S. 3—15.
12. *Krichevskij G. E.* Diversifikacija mirovogo proizvodstva tekstilja: usilenie roli tehničeskogo, zashhitnogo, special'nogo, mnogofunkcional'nogo, "umnogo" tekstilja / G. E. Krichevskij // Tekstil'naja prom-st'. — 2007. — № 9. — S. 34—39.
13. *Glubish P. A.* Vysokotehnologični, konkurentospromozhni i ekologičnoorijetovani voloknysti materialy i vyroby z nyh / [P. A. Glubish, V. M. Irklej, Ju. Ja. Klejner ta in.]. — K. : Aristej, 2007. — 264 s.
14. *Il'jashenko S. N.* Innovacionnoe razvitie subektov hozjajstvennoj dejatel'nosti // Mehanizm reguljuvannja ekonomiki, ekonomika prirodokoristuvannja ta organizacija virobnyctva. Vip. 1. — Sumi : Vid-vo SumDU, 2000. — S. 110—116.
15. *Synjakevyč I. M.* Ekologizacija rozvytku: ob'jektyvna neobhidnist', metody, priorytety // Ekonomika Ukrainy. — 2004. — № 1. — S. 57—63.
16. *Kuz'mina T. O.* Jakist' i standartyzacija modyfikovanyh volokon : monografija / T. O. Kuz'mina, L. A. Chursina, G. A. Tihosova ; pid red. L. A. Chursinoi'. — Herson : Oldi-pljus, 2009. — 416 s.
17. *Rejmers N. F.* Jekologija: Teorija, zakony, pravila, principy i gipotezy / N. F. Rejmers. — M. : Rossija molodaja, 1994. — 365 s.
18. *Kabanec' V. M.* Suchasnyj stan galuzej l'onarstva j konopljarstva Ukrainy / V. M. Kabanec' // Problemy i perspektyvy rozvytku galuzej l'onarstva ta konopljarstva : zb. nauk. pr.; mizhnar. nauk.-prak. konf., Gluhiv, 10—12 ljut. 2009 r. — Sumy : TD "Papyrus", 2011. — S. 10—15.